

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

י' באייר התשפ"ה

8 במאי 2025

לכבוד

חה"כ בנימין נתניהו

ראש הממשלה

נכבדי,

הנדון: היערכות להתמודדות עם אירועי חירום הנוגעים למערך הכבאות

1. ב-30.4.25, יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה, התחוללה שריפה גדולה באזור הרי ירושלים. כתוצאה מהשריפה נפצעו אזרחים ולוחמי אש, פונו יישובים, נחסמו צירי תנועה מרכזיים, בוטלו אירועי ערב יום העצמאות שתוכננו ברשויות מקומיות ברחבי הארץ ונשרפו שטחים נרחבים של חורש ויערות. באירוע חירום זה עמדנו כפסע מאירוע אסון של עשרות נספים שהיה עלול להיות חמור יותר מאירוע השריפה בכרמל בשנת 2010. זאת בהתאם לתובנות ראשונות של מערך הכבאות מהטיפול והחילוץ של למעלה ממאה רכבים ואוטובוסים מכביש מספר 1. ראוי כי אירוע של "כמעט אסון" זה ינותח ויטופל כאילו האסון התרחש. אציין שכשבוע קודם לכן פרצה באותו אזור שריפה נרחבת נוספת.

2. שריפה זו לא פרצה בחלל ריק. בשנים האחרונות התרעתי, במסגרות שונות ובפני כל הדרגים הרלוונטיים, מפני הסיכונים הגלומים בשינויי האקלים בכלל ובהקשר של התפרצות שריפות ענק בפרט. התרעות אלו הועברו לנוכח שורה של דוחות ביקורת שפרסמתי בהקשר לנושא: דוחות בנושא פעולות ממשלת ישראל והיערכותה למשבר האקלים; דוח בנושא הכשרות ואימונים ברשות הארצית לכבאות והצלה בראי איומי הייחוס; דוחות בנושא היערכות הרשויות המקומיות לשריפות ועוד.

3. יצוין כי על רקע הביקורת שביצע משרדי, המטה לביטחון לאומי הגדיר את משבר האקלים כ"איום מן המניין" והמועצה הלאומית לכלכלה הצביעה עליו כסוגיה לאומית אסטרטגית. ואולם, למרבה הצער, מדינת ישראל לא נוקטת במכלול הצעדים הדרושים להתמודדות עם משבר האקלים.

4. ביום 4.5.25 סיירתי עם צוות משרדי באזור השריפה ונפגשתי עם הפיקוד הבכיר של מערך הכבאות. במהלך הסיור נסקרו בפניי אירועי השריפה והמאמצים הכבירים שנקטו בהם לוחמי האש ומפקדיהם לצורך התמודדות עמה; בסיור זה שבו ועלו פערים רבים ויסודיים בתחום

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

ההיערכות לכיבוי שריפות ולמתן מענה בתחום כיבוי האש. רבים מפערים אלה עמדו במוקד דוחות ביקורת שבוצעו בשנים האחרונות במשרדי. אציין כמה מהם:

(א) בעת הזו מערך הכבאות אינו ערוך להתמודד עם האיומים והתרחישים שהוגדרו לו. כך למשל, נכון לאפריל 2025 למערך הכבאות חסרים כ-1,200 לוחמי אש, 94 רכבי כיבוי, ו-31 תחנות כיבוי אש ביחס לתקן הנדרש לצורך התמודדות עם תרחיש הייחוס הקיים. זאת ועוד, גם הסיכונים והתרחישים שהוגדרו למערך הכבאות בעבר מחייבים עדכון למול הסיכונים העדכניים, ההולכים ומתגברים בין היתר על רקע משבר האקלים. בהתאם לכיול זה יש לבצע התאמות משמעותיות בבניין הכוח של מערך הכבאות.

(ב) מערך הכבאות מתנהל, מזה שבע שנים, ללא תכנית עבודה רב-שנתית. בנסיבות אלו אין אפשרות לקדם פעילות עקבית ושיטתית לתכנון והוצאה לפועל של פרויקטים להתעצמות ועיבוי בניין הכוח, שתאפשר התמודדות אפקטיבית עם האתגרים הניצבים בפני המערך. בפועל נמסר לנו כי גם התקציב השנתי לשנת 2025 לא כולל מרכיבי התעצמות.

(ג) פערים משמעותיים בפעילות המודיעין של מערך הכבאות, שתוצריו נחוצים לניהול אפקטיבי של הלחימה באש ולשמירה על ביטחון האזרחים ובטיחות הלוחמים הנאבקים באש.

(ד) יכולת ההפעלה של הכוח האווירי הקיים במערך הכבאות מוגבלת מאוד בתנאי מזג אוויר בהן מנשבות רוחות חזקות, שבהן הסכנה להתפשטות האש גוברת. למעלה מן העניין אציין כי נמסר לנו המערך האווירי אמור להתעצם ב-4 מסוקים נוספים, אולם בשלב זה אושר רקש חלקי שאף הוא לא יהיה מבצעי בשנים הקרובות.

(ה) מערך הכבאות הוא ארגון חיוני המועסק בעתות שגרה וחירום בפעילות מבצעית כחלק ממארג שירותי הביטחון, אולם מערך זה אינו נמנה עם גופי מערכת הביטחון שעליהם חלים הסדרים משפטיים ומינהליים ייחודיים. לסוגיה זו השפעה ניכרת על פעילות הגוף בכלל ועל יכולת ההתמודדות שלו עם אירועי שריפה גדולים בפרט, בין היתר על רקע תחולת חוק גיל פרישה גם על לוחמי האש, למרות המאמצים הפיסיים הנדרשים מהם בעת פעילותם המבצעית וכן תחולת חוק שעות עבודה ומנוחה על עובדי מטה שפעילותם חיונית לפעילות האופרטיבית של מערך הכבאות בעת חירום וההשלכות הנובעות מכך על הרציפות התפקודית של מערך זה.

5. אירוע השריפה ביום הזיכרון חייב להוות קריאת השכמה להיערכות כוללת של הממשלה בראשותך להתמודדות עם אירועי חירום הנוגעים למערך הכבאות שנדרש לתת מענה לאירועי שריפה וחילוץ, מתוך הבנה שבעקבות שינויי האקלים עלולים להתרחש אירועי מזג אוויר קיצוניים יותר, תדירים יותר והרסניים יותר. אירועים אלה גורמים לעלייה במספר השריפות בשטחים פתוחים, לעלייה בעוצמתן והתארכותן. על פי הערכות מערך הכבאות, העלות השנתית

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

של נזקי השריפות בשטחים פתוחים מסתכמת ביותר מ-3.5 מיליארד ש"ח. יוער כי בעלות נזק זה ניתן היה לתחזק ולפתח את מערך הכבאות כך שיוכל להתמודד עם אתגרים אלו.

6. הנושא צריך להיות מוסדר, בראש ובראשונה, בגיבוש איום ייחוס עדכני מוגדר וברור, שבהתייחס אליו ייבנה מענה לאומי כולל, בהלימה לאתגרים, שיתבסס על ריכוז כלל המשאבים המדינתיים הרלוונטיים. רשות הכבאות לא יכולה להתמודד לבדה עם האתגר. נדרש שילוב זרועות וריכוז מאמץ מדינתי שיכלול, לצד הכבאות, את צה"ל, המשטרה, רשויות מקומיות, קרן קיימת לישראל, רשות הטבע והגנים וגופים נוספים, במטרה להבטיח שילוביות ברמה גבוהה שתספק מכפיל כוח להגברת יכולת המענה לאירועים משמעותיים. מומלץ כי יגובש מתווה שיבטיח כי שילוב הזרועות וריכוז המאמץ האמורים יבוצעו בצורה מתואמת בהובלת גורם לאומי מתכלל. בד בבד יש להשלים את הפעולות שיבטיחו כי ההסדרים המינהליים והתפקודיים של הנציבות יהלמו את האתגרים והמשימות שעמן היא נדרשת להתמודד.

7. פעולות רחבות היקף בתחום זה הן הכרחיות לנוכח האינטרס המדינתי המובהק בשמירת חוסנה הביטחוני והכלכלי של מדינת ישראל. על רקע מורכבות הנושא וחשיבותו אני שב וקורא בפנייתי זו אליך כי תפעל להבטיח את ביצועה של פעולה ממשלתית דחופה לגישור על הפערים המתוארים בנוגע להיערכות מערך הכבאות לחירום, כפי שעלו בדוחות הביקורת ובאירועי השריפות האחרונים. נושא היערכות מערך הכבאות לחירום נמצא בתוכנית העבודה של ביקורת המדינה לשנת 2025 ודוח בנושא יומצא בהמשך. עם זאת, על רקע הסיכונים המתהווים כבר בקיץ הקרוב, כמו גם ל"ג בעומר הנמצא בפתח, מצאתי לנכון לפנות אליך בנושא כבר עתה.

בכבוד רב,

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

העתק:

חה"כ איתמר בן גביר, השר לביטחון לאומי